

Dr. sc. Meldijana ARNAUT HASELJIĆ
*Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti
i međunarodnog prava Univerziteta u Sarajevu*
E-mail: ameldijana@hotmail.com

Izvorni naučni rad/Original scientific article

UDK/UDC: 94:34(497.6)"1991/2019" (093)(094)

341.2:341.6:355.4:343.6-055.1(Karadžić R.)"1991/2019"

DOI: <https://doi.org/10.52259/historijskipogledi.2021.4.5.235>

PROCESUIRANJE U PREDMETU RADOVAN KARADŽIĆ - ICTY IT-95-5/18

Apstrakt: *Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju podigao je Optužnicu (prvobitnu 25. jula 1995, a 19. oktobra 2009. godine operativnu Optužnicu) protiv Radovana Karadžića, bivšeg predsjednika Republike Srpske i vrhovnog komandanta Vojske Republike Srpske. Nakon dugogodišnjeg skrivanja u Srbiji Karadžić je uhapšen 21. jula 2008, a u ICTY je prabačen 30. jula iste godine. Suđenje je otpočelo 26. oktobra 2009. godine. Optužnica Radovana Karadžića tereti za genocid (tačke 1 i 2); zločine protiv čovječnosti: progoni (tačka 3), istrebljivanje (tačka 4), ubistvo (tačka 5), deportacija (tačka 7), nehumana djela - prisilno premještanje (tačka 8); te kršenje zakona ili običaja ratovanja: ubistvo (tačka 6), terorisanje (tačka 9), protivpravni napadi na civile (tačka 10), uzimanje talaca (tačka 11). Radovana Karadžića optužen je za individualnu krivičnu odgovornost u skladu s pravilom 7(1) Statuta Međunarodnog suda kroz učešće u nekoliko udruženih zločinačkih poduhvata (UZP). Prema navodima Optužnice najkasnije od oktobra 1991. do 30. novembra 1995, Karadžić je učestvovao u UZP-u koji je imao za cilj trajno uklanjanje Bošnjaka i Hrvata s pojedinih područja Bosne i Hercegovine; od aprila 1992. do novembra 1995. godine učestvovao je u UZP-u da se pokrene i provede kampanja snajperskog djelovanja i granatiranja civilnog stanovništva Sarajeva, čiji je cilj bio širenje terora među civilnim stanovništvom; od jula 1995. pa sve do 1. novembra 1995. godine učestvovao je u UZP-u eliminisanja Bošnjaka u Srebrenici, i to ubijanjem muškaraca i dječaka, kao i prisilnim protjerivanjem žena, djece i staraca iz tog područja; te za učestvovanje u UZP-u uzimanja pripadnika Ujedinjenih nacija kao talaca tokom maja i juna 1995. U skladu s članom 7(3) Statuta Optužnica ga tereti za odgovornost nadređenog jer je znao ili imao razloga da zna da se snage pod njegovom efektivnom kontrolom spremaju da počine zločine ili da su ih već počinili, a nije preduzeo mjere da spriječi činjenje zločina ili da kazni počinioce tih zločina. Karadžić je 11. juna 2012. godine podnio zahtjev za izricanje oslobađajuće presude po svim tačkama Optužnice. Pretresno vijeće je u skladu s pravilom 98bis 28. juna 2012. godine*

donijelo Odluku kojom je odbacilo zahtjev za oslobađanje od optužbi po deset tačaka optužnice, ali je izreklo oslobađajuću presudu po tački 1 Optužnice koja se odnosi na genocid počinjen u pojedinim bosanskohercegovačkim općinama: Bratunac, Foča, Ključ, Prijedor, Sanski Most, Vlasenica i Zvornik. U ovoj tački Optužnice se navodi da Karadžić snosi odgovornost za genocid kao nadređeni, te da je u dogovoru s drugima počinio, planirao, podsticao, naredio i/ili pomagao i podržavao genocid. Po žalbi Tužilaštva na odluku da se iz Optužnice izuzme tačka 1 Žalbeno vijeće je 11. jula 2013. godine poništilo odluku Pretresnog vijeća i vratilo tačku 1 Optužnice kojom se Karadžić tereti za genocid u navedenim općinama, te je procesuiranje nastavljeno pred Pretresnim vijećem.

Presuda Pretresnog vijeća protiv Radovana Karadžića izrečena je 24. marta 2016. godine i njome je osuđen na 40 godina zatvora za genocid, zločine protiv čovječnosti, te kršenja zakona i običaja ratovanja. U 6.073 paragrafa obrazložena je uloga Vojske RS, kao i policijskih struktura, teritorijalne odbrane, te regionalnih i opštinskih vlasti i drugih učesnika udruženih zločinačkih poduhvata. Opisani su oblici i načini izvršenja zločina počinjenih na područjima općina Bijeljina, Bratunac, Brčko, Foča, Rogatica, Sokolac, Višegrad, Vlasenica i Zvornik u istočnoj Bosni; Banja Luka, Bosanski Novi, Ključ, Prijedor i Sanski Most u Autonomnoj Regiji Krajina ("ARK"); Hadžići, Iliđa, Novi Grad, Novo Sarajevo, Pale i Vogošća na području Sarajeva, te precizirani načini izvršenja sveobuhvatnog udruženog zločinačkog poduhvata, ali i udruženi zločinački poduhvati vezani za Srebrenicu (genocid), Sarajevo (teroriziranje građana snajperskom vatrom i granatiranjem), te uzimanje talaca (međunarodnog mirovnog osoblja-pripadnika UNPROFORA). Prvostupanjskom presudom Karadžić je proglašen krivim za 10 od 11 tačaka Optužnice. Obje strane, i Tužilaštvo i odbrana optuženog, podnijeli su Žalbe na presudu Pretresnog vijeća, te je nastavljen drugostupanjski postupak. Žalbeno vijeće izreklo je 20. marta 2019. godine pravosnažnu presudu kojom je Radovan Karadžić osuđen na doživotni zatvor. Izrečenom presudom proglašen je krivim za progone sa teritorije za koju su bosanski Srbi smatrali da polažu pravo, snajpersko djelovanje i granatiranje Sarajeva, uzimanje pripadnika UNPROFORA za taoce i za genocid u Srebrenici. Oba sudska vijeća, i Pretresno i Žalbeno, oslobodila su Karadžića optužbi za genocid izvršen u sedam bosanskohercegovačkih općina (Bratuncu, Foči, Ključu, Prijedoru, Sanskom Mostu, Vlasenici i Zvorniku) počinjen tokom 1992. godine.

Ključne riječi: Genocid, istrebljenje, progon, masovna ubistva, nehumana djela, deportacije, udruženi zločinački poduhvat, zločini protiv čovječnosti, kršenje zakona i običaja ratovanja, Ženevske konvencije.

**PROSECUTION IN THE RADOVAN KARADZIC CASE –
ICTY IT-95-5/18**

Abstract: *The International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia has filed an Indictment (originally July 25, 1995, and an operational Indictment on October 19, 2009) against Radovan Karadzic, the former President of Republika Srpska and Commander-in-Chief of the Army of Republika Srpska. After many years of hiding in Serbia, Karadzic was arrested on July 21, 2008, and transferred to the ICTY on July 30 of that year. The trial began on 26 October 2009. Radovan Karadzic is charged for genocide (Counts 1 and 2); crimes against humanity: persecution (count 3), extermination (count 4), murder (count 5), deportation (count 7), inhumane acts - forcible transfer (count 8); and violations of the laws or customs of war: murder (count 6), terrorism (count 9), unlawful attacks on civilians (count 10), hostage-taking (count 11). Radovan Karadzic has been charged with individual criminal responsibility in accordance with Rule 7 (1) of the Statute of the International Tribunal through his participation in several joint criminal enterprises (JCEs). According to the Indictment, no later than October 1991 to November 30, 1995, Karadzic participated in a JCE aimed at the permanent removal of Bosniaks and Croats from certain areas of Bosnia and Herzegovina; from April 1992 to November 1995, he participated in the JCE to launch and conduct a campaign of sniping and shelling of the civilian population of Sarajevo, aimed at spreading terror among the civilian population; from July 1995 until 1 November 1995, he participated in the JCE of the elimination of Bosniaks in Srebrenica, by killing men and boys, as well as forcibly expelling women, children and the elderly from the area; and for participated in the JCE of taking members of the United Nations hostage during May and June 1995. Pursuant to Article 7 (3) of the Statute, the Indictment charges him with superior responsibility because he knew or had reason to know that forces under his effective control were being prepared to commit crimes or have already committed them, and has not taken measures to prevent the commission of crimes or to punish the perpetrators of those crimes. On June 11, 2012, Karadzic filed a motion for acquittal on all counts of the Indictment. Pursuant to Rule 98bis, on 28 June 2012, the Trial Chamber rendered a Decision dismissing the motion for acquittal on ten counts of the Indictment, but acquitted Count 1 of the Indictment relating to genocide committed in certain municipalities of Bosnia and Herzegovina: Bratunac, Foca, Kljuc, Prijedor, Sanski Most, Vlasenica and Zvornik. This count of the Indictment alleges that Karadzic is responsible for the genocide as a superior, and that in agreement with others he committed, planned, instigated, ordered and/or aided and abetted the genocide. Following the Prosecution's appeal against the decision to exclude Count 1 from the Indictment, on 11 July 2013 the Appeals Chamber quashed the Trial Chamber's decision and returned Count 1 of the Indictment charging Karadzic with genocide in the said municipalities, and the proceedings continued before the Trial Chamber.*

The Trial Chamber's verdict against Radovan Karadzic was handed down on March 24, 2016, sentencing him to 40 years in prison for genocide, crimes against humanity, and violations of the laws or customs of war. In 6,073 paragraphs is explained the role of the RS Army, as well as police structures, territorial defense, and regional and municipal authorities and other participants in joint criminal enterprises. The forms and methods of committing crimes committed in the municipalities of Bijeljina, Bratunac, Brčko, Foča, Rogatica, Sokolac, Višegrad, Vlasenica and Zvornik in eastern Bosnia are described; Banja Luka, Bosanski Novi, Ključ, Prijedor and Sanski Most in the Autonomous Region of Krajina ("ARK"); Hadžići, Ilidža, Novi Grad, Novo Sarajevo, Pale and Vogošća in the area of Sarajevo, and precise ways of carrying out a comprehensive joint criminal enterprise, but also joint criminal enterprises related to Srebrenica (genocide), Sarajevo (terrorizing citizens with sniper fire and shelling), and hostage-taking (UNPROFOR international peacekeepers). The first-instance verdict found Karadzic guilty of 10 of the 11 counts in the indictment. Both the Prosecution and the Defense for the Accused appealed the Trial Chamber's judgment, and the second-instance proceedings continued. On March 20, 2019, the Appeals Chamber issued a final verdict sentencing Radovan Karadžić to life imprisonment. The verdict found him guilty of persecution from a territory that Bosnian Serbs considered to be claiming the right, sniping and shelling of Sarajevo, taking UNPROFOR members hostage and genocide in Srebrenica. Both Trial and Appeals Chambers acquitted Karadzic of genocide committed in seven Bosnian municipalities (Bratunac, Foca, Kljuc, Prijedor, Sanski Most, Vlasenica and Zvornik) committed in 1992.

Key words: *Genocide, extermination, persecution, mass killings, inhumane acts, deportations, joint criminal enterprise (JCEs), crimes against humanity, violations of the laws or customs of war, Geneva Conventions.*

Radovan Karadžić, rođen je 19. juna 1945. u Šavniku (Republika Crna Gora). Jedan je od osnivača Srpske demokratske stranke (u daljem tekstu: SDS) oformljene 12. jula 1990. godine u Socijalističkoj Republici Bosni i Hercegovini. Od tog datuma, pa do 19. jula 1996. godine Karadžić je bio predsjednik SDS-a, te je u tom svojstvu predsjedavao sastancima Glavnog odbora SDS-a. Od 27. marta 1992. godine bio je i predsjednik Savjeta za nacionalnu bezbjednost Srpske republike. Od 12. maja 1992. godine postao je predsjednik tročlanog predsjedništva Srpske republike koje je od 30. novembra 1992. godine ujedno bilo i vrhovna komanda oružanih snaga. Karadžić je, potom, 17. decembra 1992. imenovan za predsjednika Republike srpske i vrhovnog komandanta oružanih snaga i tu je

funkciju obnašao sve do 19. jula 1996. kada je podnio ostavku. Od 20. decembra 1992. godine predsjedavao je sastancima vrhovne komande.¹

Tužilaštvo Tribunala u Hagu prvu Optužnicu protiv tada još neuhapšenog (prikrivanog i tajno skrivanog) Radovana Karadžića podnijelo je 24. jula 1995. (zajedno sa Ratkom Mladićem), da bi već 14. novembra 1995. podiglo i dodatnu optužnicu koja se odnosi na Srebrenicu. Tužiteljica Carla Del Ponte 28. aprila 2000. podnosi Izmijenjenu i dopunjenu optužnicu kojom su razdvojeni predmeti Karadžić i Mladić, te se od tog momenta vodi zaseban predmet (Predmet br. IT-95-5/18) protiv Karadžića. Tužilac Serge Brammertz 18. februara 2019. godine podnosi Drugu izmijenjenu optužnicu, a 27. februara iste godine Treću izmijenjenu optužnicu, da bi u konačnici 19. oktobra 2009. Godine bila podignuta i optužnica sa obilježenim izmjenama po kojoj je 26. oktobra 2009. godine otpočeo proces suđenja pred Haškim tribunalom.

Prva Optužnica podnesena 24. jula 1995. godine, koja je bila zajednička i odnosila se na Radovana Karadžića i Ratka Mladića, sadržavala je šesnaest tačaka i to tačka 1 (genocid)² i tačka 2 (zločini protiv čovječnosti)³ po osnovu djela činjenja ili spriječavanja činjenja progona, vansudskih zatočenja sa rasprostranjenim pojavama fizičkog i psihičkog zlostavljanja i držanja u neljudskim uvjetima, ubijanjima i teškim ranjavanjima, te namjernim nametanjem takvih životnih uvjeta kako bi se izazvalo fizičko uništenje zatočenika i to po mjestima: Omarska (od maja do augusta 1992), Keraterm (od maja do augusta 1992), Trnopolje (od maja do decembra 1992), Luka (od maja do jula 1992), Manjača (od ljeta 1991. do decembra 1992), Sušica (od juna 1992. do septembra 1992), KP Dom Foča (od aprila do sredine 1993). Optuženi su i za progon političkih vođa, intelektualaca i stručnjaka,⁴ deportacije,⁵ granatiranje mjesta na kojima su bili okupljeni civili,⁶ prisvajanje i pljačka imovine,⁷ uništavanje imovine⁸ i uništavanje sakralnih objekata.⁹ Po tačkama 3 i 4 optuženi su za teške povrede Ženevskih konvencija iz 1949. i kršenje ratnih zakona i običaja koje se odnose na protuzakonito zatočenje civila.¹⁰ Tačkom 5 terete se za kršenje ratnih zakona i običaja granatiranjem mjesta na kojima su bili okupljeni civili,¹¹ a tačkom 6 za kršenje ratnih zakona i običaja uništavanjem sakralnih objekata.¹² Teške povrede Ženevskih konvencija

¹ International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia - ICTY/ Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju - MKSJ (dalje: ICTY), Predmet IT-95-5/18, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića, Izmijenjena i dopunjena optužnica*, 28. april 2000, paragrafi 2-8.

² ICTY, Predmet IT-09-92, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića i Ratka Mladića*, Optužnica, 24. juli 1995, paragraf 17.

³ *Isto*, paragraf 18-22.

⁴ *Isto*, paragraf 23-24.

⁵ *Isto*, paragraf 25.

⁶ *Isto*, paragraf 26.

⁷ *Isto*, paragraf 27-28.

⁸ *Isto*, paragraf 29.

⁹ *Isto*, paragraf 30.

¹⁰ *Isto*, paragraf 34-35.

¹¹ *Isto*, paragraf 36.

¹² *Isto*, paragraf 37-39.

obuhvaćene su i tačkom 7 djelima rasprostranjenog uništavanja imovine,¹³ kao i tačkom 8 djelima prisvajanja imovine, te tačkom 9 kršenje ratnih zakona i običaja kroz djela pljačke javne i private imovine.¹⁴ Drugi dio Optužnice tačke 10-12 odnose se na djelovanje snajpera u Sarajevu, odnosno sprovođenje kampanje terora nad civilnim stanovništvom što podrazumijeva kršenje ratnih zakona i običaja (namjerni napad na civilno stanovništvo i pojedine civile), te zločine protiv čovječnosti (ubistvo i neljudski postupci).¹⁵ Optužnica ih tereti i što je na Palama, Sarajevu, Goraždu i na drugim lokacijama zatočeno 284 pripadnika mirovnih snaga UN-a koji su držani kao taoci i korišteni kao “živi štit” u namjeri da se onemogućé zračni napadi Sjevernoatlantskog saveza (NATO).¹⁶ Počinili su na ovaj način teške povrede Ženevskih konvencija (uzimanja civila za taoce i neljudsko postupanje) i kršenje ratnih zakona i običaja (uzimanje talaca i okrutno postupanje). Geografski okvir Optužnice obuhvata Sarajevo, Srebrenicu i 15 općina u Bosni i Hercegovini na kojima su izvršeni udruženi zločinački poduhvati (u daljem tekstu UZP). Optužnicom za Srebrenicu Radovan Karadžić i Ratko Mladić terete se za genocid (ubijanje pripadnika grupe), zločine protiv čovječnosti (istrebljenje i ubistvo), kršenje ratnih zakona ili običaja (ubistvo).¹⁷

Prvom izmijenjenom optužnicom razdvojeni su predmeti, tako da se optužbe odnose isključivo na Radovana Karadžića i to za genocid i saučesništvo u genocidu (tačke 1 do 6), istrebljenje, ubistvo, hotimično lišavanje života. Karadžić se tereti da je djelujući individualno ili u saradnji sa drugima (Momčilom Krajišnikom i Biljanom Plavšić) u periodu od 1. jula 1992. do 31. decembra 1992. godine, kao i od početka marta do 30. novembra 1995. “planirao, podsticao, naredio, počinio ili na drugi način pomogao i podržao planiranje, pripremu ili izvršenje uništenja, u cijelosti ili djelimično, nacionalnih, etničkih, rasnih ili vjerskih grupa bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata kao takvih”,¹⁸ u općinama Bijeljina, Bratunac, Bosanski Šamac, Brčko, Doboj, Foča, Ilijaš, Ključ, Kotor Varoš, Novi Grad, Prijedor, Rogatica, Sanski Most, Srebrenica, Višegrad, Vlasenica, Zavidovići i Zvornik i to ubijanjem na području tih općina u logorima i zatočeničkim objektima i nakon što su odvođeni iz mjesta zatočenja, kao i ubijanjem “bosanskih Muslimana nakon zatočeništva na više raznih lokacija u srebreničkoj enklavi i u njenoj okolini”¹⁹. Teške tjelesne i duševne patnje nanošene su zatočenicima koji su držani u objektima zatočenja²⁰ sa nametnutim uvjetima

¹³ *Isto*, paragraf 40-41.

¹⁴ *Isto*, paragraf 42-43.

¹⁵ *Isto*, paragraf 44-45.

¹⁶ *Isto*, paragraf 46-48.

¹⁷ ICTY, Predmet IT-95-18-I, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića i Ratka Mladića*, Optužnica, 14. novembra 1995.

¹⁸ ICTY, Predmet IT-95-5/18-I, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Optužnica, 28. aprila 2000, paragraf 17.

¹⁹ *Isto*.

²⁰ Logori i zatočenički objekti: Manjača u Banja Luci; Batković u Bijeljini; škola “Vuk Karadžić” u Bratuncu, Luka u Brčkom; u Doboju: skladiste municije Bare, zatvor Spreča, stanica SUP-a,

života sračunatim da dovedu do fizičkog uništenja grupe u cijelosti ili djelimično, te policijskim stanicama i kasarnama gdje su bili izloženi nečovječnim djelima kao što su ubistvo, seksualno nasilje, mučenje, premlaćivanje i pljačka.²¹ Optužnicom je obuhvaćen i genocide izvršen u Srebrenici. Naime, snage VRS-a su od 6. jula 1995. godine započele granatiranje Srebrenice i izvršile napad na posmatračka mjesta UN-a u “zastićenoj zoni”.²² Civilno stanovništvo bošnjačke nacionalnosti je, jednim dijelom, potražilo spas u krugu baze UN u Potočarima, a drugim dijelom potražilo spas u bijegu kroz šumu prema Tuzli. Muškarci zarobljeni u Potočarima, kao i oni uhvaćeni u pokušaju bijega, pobijeni su na mjestima zatočenja ili su bili odvezeni na mjesta pogubljenja. Njihova egzekucija bila je organizovana, sistematska i velikih razmjera.²³ Ovom Optužnicom Radovan Karadžić se tereti za genocid, saučesništvo u genocidu, zločine protiv čovječnosti, kršenje zakona ili običaja ratovanja, teške povrede Ženevskih konvencija iz 1949. godine, progone (tačka 7),²⁴ deportacije i druga nečovječna djela (tačke 8 i 9),²⁵ protivpravno terorisanje civila (tačka 10),²⁶ uzimanje talaca (tačka 11).²⁷

Tužiteljstvo Tribunala 18. februara 2009. godine podiglo je Drugu izmijenjenu optužnicu kojom se Radovan Karadžić tereti za individualnu krivičnu odgovornost prema članu 7(1) Statuta Međunarodnog suda za zločine navedene u

Perčinov disko, kasarna JNA Ševalrije, hangari JNA blizu Bosanske plantaže; KP Dom u Foči; u Prijedoru: Omarska, Keraterm, Trnopolje; u Rogatici: Rasadnik/Sladara i škola “Veljko Vlahović”; Betonirka u Sanskom Mostu; Sušica u Vlasenici; Dom kulture u Čelopeku; u općini Zvornik: Ekonomija i Tehnička škola u Karakaju. ICTY, Predmet IT-95-5/18-I, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Optužnica, 28. aprila 2000, paragraf 18-29.

²¹ ICTY, Predmet IT-95-5/18-I, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Optužnica, 28. aprila 2000, paragraf 17.

²² “Savjet bezbjednosti Ujedinjenih nacija je 16. aprila 1993. godine, usvojio rezoluciju 819 u skladu sa Glavom VII Povelje Ujedinjenih nacija kojom su Srebrenica, Žepa, Goražde, Sarajevo i Tuzla (i okolini tih gradova) proglašene ‘zaštićenim zonama’.” ICTY, Predmet IT-95-5/18-I, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Optužnica, 28. aprila 2000, paragraf 24.

²³ Optužen je za pogubljenja izvršena 1995. godine: 12-13. jula brojnih muškaraca na raznim lokacijama oko baze UN-a u Potočarima; 12-15. jula velikog broja muškaraca na raznim lokacijama u Bratuncu i okolici; 12-14. jula dvadeset i pet muškaraca u blizini Tišće; otprilike 13. jula na stotine muškaraca koji su bili zatvoreni u velikom skladištu u Kravici; otprilike 14. jula na stotine muškaraca u školskom kompleksu u Grbavcima i u obližnjem selu Orahovac (kod Lazeta); otprilike 14-15. jula na stotine muškaraca na “brani” i oko “brane” kod Petkovaca; 14-21. jula više od stotinu muškaraca uz makadamski put u dolini Cerske; 14-16. jula na stotine muškaraca u školi u Pilici; otprilike 16. jula na stotine muškaraca na vojnoj ekonomiji Branjevo; otprilike 16. jula oko pet stotina muškaraca u Domu kulture Pilica; otprilike 17. jula na stotine muškaraca nedaleko od Kozluka. ICTY, Predmet IT-95-5/18-I, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Optužnica, 28. aprila 2000, paragraf 28.

²⁴ ICTY, Predmet IT-95-5/18-I, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Optužnica, 28. aprila 2000, paragrafi 33-36.

²⁵ *Isto*, paragrafi 37-43.

²⁶ *Isto*, paragrafi 44-52.

²⁷ *Isto*, paragrafi 53-59.

članovima 3, 4 i 5 Statuta, a koje je planirao, podsticao, naredio, počinio²⁸ i/ili pomagao i podržavao. Svaki zločin za koji se tereti počinio je u dogovoru i saradnji sa drugim osobama, učestvujući u nekoliko povezanih udruženih zločinačkih poduhvata. Sveobuhvatni UZP trajao je od oktobra 1991. do 30. novembra 1995. godine sa krajnjim ciljem uklanjanja Bošnjaka i Hrvata sa pojedinih područja u Bosni i Hercegovini.²⁹ Paralelno sa postojanjem sveobuhvatnog UZP razvila su se još tri UZP sa ciljevima: “(1) širenje terora među civilnim stanovništvom Sarajeva provođenjem kampanje snajperskog djelovanja i granatiranja, (2) eliminacija bosanskih Muslimana u Srebrenici i (3) uzimanje osoblja UN-a za taoce.”³⁰ Za sveobuhvatni UZP Optužnica ga tereti za genocid (po tački 1),³¹ progon,³² istrebljivanje,³³ ubistvo,³⁴ deportacija i nehumana djela³⁵ (prisilno premještanje) svjesno preuzimajući rizik da su navedeni zločini moguća posljedica realizacije cilja udruženog zločinačkog poduhvata.³⁶

²⁸ “Kad u ovoj Optužnici koristi riječ ‘počinio’, tužilac nema namjeru da sugerise da je optuženi fizički počinio bilo koji od zločina za koje se lično tereti. U kontekstu odgovornosti optuženog prema članu 7(1), riječ ‘počinio’ označava njegovo učešće u udruženom zločinačkom poduhvatu.” ICTY, Predmet IT-95-5/18-I, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Optužnica, 18. februar 2009, paragraf 5.

²⁹ ICTY, Predmet IT-95-5/18-I, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Optužnica, 18. februar 2009, paragraf 6-8.

³⁰ *Isto*, paragraf 8.

³¹ “...za uništenje je ciljan značajan dio grupe bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata, konkretno njihovo rukovodstvo, kao i znatan broj pripadnika tih dviju grupa. Namjera da se te grupe djelimično unište manifestirana je na najekstremniji način u Bratuncu, Brčkom, Foči, Ključu, Kotor-Varošu, Prijedoru, Sanskom Mostu, Višegradu, Vlasenici i Zvorniku.” *Isto*, paragraf 38.

³² “...konkretno [se] tereti za progone u sljedećim opštinama: Banja Luka, Bijeljina, Bosanska Krupa, Bosanski Novi, Bosanski Petrovac, Bratunac, Brčko, Čajniče, Donji Vakuf, Foča, Hadžići, Ilidža, Ilijaš, Kalinovik, Ključ, Kotor-Varoš, Novi Grad, Novo Sarajevo, Pale, Prijedor, Rogatica, Sanski Most, Sokolac, Višegrad, Vlasenica, Vogošća i Zvornik (dalje u tekstu: opštine), kao i progone bosanskih Muslimana iz Srebrenice.” ICTY, Predmet IT-95-5/18-I, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Optužnica, 18. februar 2009, paragraf 48 i pragrafi 49-60.

³³ ICTY, Predmet IT-95-5/18-I, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Optužnica, 18. februar 2009, paragraf 61-64 i 66-67.

³⁴ *Isto*, paragraf 65.

³⁵ *Isto*, paragraf 68-75.

³⁶ “Radovan Karadžić je djelovao u dogovoru s drugim učesnicima tog zločinačkog poduhvata, uključujući: Momčila Krajišnika, Ratka Mladića, Slobodana Miloševića, Biljanu Plavšić, Nikolu Koljevića, Miću Stanišića, Momčila Mandića, Jovicu Stanišića, Franka Simatovića, Željka Ražnatovića (zvanog “Arkan”) i Vojislava Šešelja. Svaka od tih osoba je svojim činjenjem ili nečinjenjem doprinijela postizanju njihovog zajedničkog cilja. Među učesnicima tog udruženog zločinačkog poduhvata bili su članovi rukovodstva bosanskih Srba; članovi SDS-a i državnih organa bosanskih Srba na republičkom, regionalnom, opštinskom i lokalnom nivou, uključujući krizne štabove, ratna predsjedništva i ratna povjereništa (dalje u tekstu: politički i državni organi bosanskih Srba); komandanti, pomoćnici komandanata, viši oficiri i načelnici jedinica Ministarstva unutrašnjih poslova Srbije (dalje u tekstu: MUP Srbije), Jugoslovenske narodne armije (dalje u tekstu: JNA), Vojske Jugoslavije (dalje u tekstu: VJ), vojske Srpske Republike Bosne i Hercegovine, koja se kasnije zvala Vojska RS (dalje u tekstu: VRS), Ministarstva unutrašnjih poslova bosanskih Srba (dalje u tekstu: MUP) i Teritorijalne odbrane bosanskih Srba (dalje u tekstu: TO) na republičkom, regionalnom, opštinskom i lokalnom nivou; i vođe srpskih paravojnih snaga i

Širenje terora među civilnim stanovništvom Sarajeva provođenjem kampanje snajperskog djelovanja i granatiranja predstavlja UZP realiziran od aprila 1992. do novembra 1995.³⁷ Karadžić je ovu zajedničku namjeru dijelio sa Momčilom Krajišnikom, Ratkom Mladićem, Biljanom Plavšić, Nikolom Koljevićem, Stanislavom Galićem, Dragomirom Miloševićem i Vojislavom Šešeljem.³⁸ Zločini su izvršavani lično i/ili pomoću drugih i koristeći se drugima za izvršenje zločina počinjenih u realizaciji postavljenog cilja i to, do približno 20. maja 1992. godine, pripadnicima JNA koji su djelovali na području Sarajeva ili je područje Sarajeva bilo u njihovoj zoni odgovornosti, pripadnicima VRS-a, a posebno pripadnicima Sarajevsko-romanijskog korpusa, kao i pripadnici drugih jedinica koje su djelovale na području Sarajeva ili je područje Sarajeva bilo u njihovoj zoni odgovornosti. Genocid počinjen da bi se eliminisali Bošnjaci u Srebrenici je izvršen realizacijom plana predviđenog udruženim zločinačkim poduhvatom koji je trajao od jula 1995. pa sve do 1. novembra 1995.³⁹ Pored Radovana Karadžića zajedničku namjeru za ovaj UZP dijelili su “članovi političkih i državnih organa bosanskih Srba na republičkom nivou; članovi političkih i državnih organa bosanskih Srba na regionalnom, opštinskom i lokalnom nivou na području Srebrenice, Vlasenice, Bratunca i/ili Zvornika, ili nadležni za ta područja; komandanti, pomoćnici komandanta, viši oficiri i načelnici jedinica VRS-a i MUP-a koje su djelovale na područjima u zoni odgovornosti Drinskog korpusa i/ili u opštini Trnovo, ili su ta područja bila u njihovoj zoni odgovornosti; i pripadnici jedinice MUP-a Srbije poznate pod nazivom ‘Škorpioni’.”⁴⁰ Zločin uzimanja talaca je UZP izvršen nad pripadnicima Ujedinjenih nacija kako bi se NATO savez prisilio da se uzdrži od vazdušnih napada na vojne ciljeve bosanskih Srba.⁴¹ Karadžić se tereti za planiranje, podsticanje, naređivanje, i/ili pomaganje i podržavanje izvršenja zločina sa svjesnom namjerom da izvršenje planova i naređenja, odnosno, podsticanje na njihov izvršenje pretpostavljaju znatnu vjerovatnoću da će zločini

dobrovoljačkih jedinica iz Srbije i iz Bosne. Alternativno, neke ili sve te osobe nisu bile učesnici udruženog zločinačkog poduhvata, ali su ih učesnici udruženog zločinačkog poduhvata koristili da izvrše zločine počinjene u svrhu realizacije cilja tog poduhvata, kako se opisuje u nastavku teksta.” ICTY, Predmet IT-95-5/18-I, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Optužnica, 18. februar 2009, paragrafi 11 i 12.

³⁷ ICTY, Predmet IT-95-5/18-I, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Optužnica, 18. februar 2009, paragrafi 15-19 i 76-82.

³⁸ *Isto*, paragraf 16.

³⁹ “Taj cilj je obuhvatao ili se u potpunosti svodio na zločine genocida (po tački 2), progona, istrebljivanja, ubistva, deportacije i nehumanih djela (prisilno premještanje)”. ICTY, Predmet IT-95-5/18-I, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Optužnica, 18. februar 2009, paragrafi 20 i 42-47.

⁴⁰ ICTY, Predmet IT-95-5/18-I, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Optužnica, 18. februar 2009, paragraf 22.

⁴¹ “Među učesnicima tog udruženog zločinačkog poduhvata bili su i članovi političkih i državnih organa bosanskih Srba; komandanti, pomoćnici komandanta, viši oficiri i načelnici VRS-a i MUP-a” ICTY, Predmet IT-95-5/18-I, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Optužnica, 18. februar 2009, paragraf 27 i paragrafi 83-87.

biti izvršeni. Istovremeno snosi i individualnu krivičnu odgovornost kao nadređeni prema članu 7(3) Statuta za zločine za koje se tereti.⁴²

Trećom izmijenjenom optužnicom podignutom 27. februara 2009. godine Radovan Karadžić se tereti za genocid, zločine protiv čovječnosti i kršenje zakona i običaja ratovanja. Ovom optužnicom potvrđene su sve optužbe navedene u optužnici podignutoj 18. februara 2009. godine.

Konačnu optužnicu protiv Radovana Karadžića tužiteljstvo je podnijelo 19. oktobra 2009. godine. Ova optužnica, koju je potpisao tužilac Serge Brammertz, sadržavala je određene izmjene u odnosu na prethodne podignute optužnice. Kvalifikacija krivičnih djela za koje se Karadžić tereti ovom optužnicom nije različita u odnosu na prethodno podignute optužnice. Neznatne razlike odnose se na priloge, odnosno, na incidente za koje se Karadžiću može pripisati odgovornost.⁴³

Presuda(e)

Radovan Karadžić je, nakon podizanja Optužnice, 11. juna 2012. godine podnio zahtjev za izricanje oslobađajuće presude po svim tačkama Optužnice pozivajući se na pravilo 98bis⁴⁴ Pravilnika o postupku i dokazima Međunarodnog suda. Tužilaštvo je dalo svoj odgovor 13. juna 2012, a pretres je održan 28. juna 2012. godine. Pretresno vijeće je, ocjenjujući dokaze sadržane u predmetu koji se odnose na djela u osnovi genocida navedena u Optužnici, zaključilo da “nema dokaza, čak i kad se uzmu u naboljem svjetlu, koji mogu biti osnova za osuđujuću presudu za genocid počinjen u opštinama za koji se optuženi

⁴² “Najkasnije od marta 1992. do približno 19. jula 1996. godine, Radovan Karadžić je bio najviša civilna i vojna vlast u RS-u. U svojstvu predsjednika SDS-a, člana Savjeta za nacionalnu bezbjednost RS-a, člana i predsjednika Predsjedništva i proširenog Predsjedništva RS-a, predsjednika RS-a i vrhovnog komandanta oružanih snaga RS-a, i shodno svojim de facto ovlaštenjima priznatog vođe bosanskih Srba, bio je nadređen snagama bosanskih Srba i političkim i državnim organima bosanskih Srba koji su učestvovali u zločinima za koje se kao optuženi tereti u ovoj Optužnici, i vršio je efektivnu kontrolu nad tim snagama i organima.” ICTY, Predmet IT-95-5/18-I, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Optužnica, 18. februar 2009, paragraf 33.

⁴³ Određene izmjene vezane za pripisivost odgovornosti sadržane su u: ICTY, Predmet IT-95-5/18-I, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Optužnica, 19. oktobar 2009: Prilog A - Ubijanja koja se ne dovode u vezu sa zatočeničkim objektima; Prilog B - Ubijanja koja se dovode u vezu sa zatočeničkim objektima; Prilog C - Zatočenički objekti; Prilog D - Uništavanje spomenika kulture i sakralnih objekata; Prilog E - Ubijanja u Srebrenici; Prilog F - Snajperski incidenti u Sarajevu; Prilog G - Incidenti granatiranja u Sarajevu.

⁴⁴ “Pravilo 98bis Pravilnika o postupku i dokazima Međunarodnog suda određuje da optuženi može nakon završetka izvođenja dokaza Tužilaštva podnijeti zahtjev za oslobađajuću presudu po jednoj ili više tačaka navedenih u optužnici. Nakon što sasluša argumente strana u postupku, Pretresno vijeće može donijeti oslobađajuću presudu po bilo kojoj od tačaka optužnice ukoliko nema dokaza koji mogu biti osnova za osuđujuću presudu.” <http://www.icty.org/bcs/press/usmena-odluka-na-osnovu-pravila-98bis-u-predmetu-protiv-vojislava-%C5%A1e%C5%A1elja-bi%C4%87e-doneta-4-maja>.

tereti prema članu 4(3) Statuta”,⁴⁵ te je izreklo oslobađajuću presudu za ovu tačku Optužnice. Tužilaštvo Međunarodnog suda podnijelo je Žalbu na oslobađajuću presudu po tački 1 Optužnice, koju je 28. juna 2012. godine usmeno izreklo Pretresno vijeće, ističući da je ovo vijeće pogriješilo u primjeni prava, odnosno u utvrđivanju činjenica kada se bavilo pitanjem *actusa reusa* genocida, i to za ubijanje, nanošenje teških tjelesnih ili duševnih povreda i smišljeno nametanje životnih uvjeta sračunatih da dovedu do fizičkog uništenja. Žalbeno vijeće je, odlučujući po žalbi Tužilaštva, utvrdilo da je u Oslobađajućoj presudi Pretresno vijeće ispravno zaključilo da dokazi o izvršenim ubijanjima *jesu* dovoljni da dokažu *actuse reus*⁴⁶, ali da je pogriješilo u utvrđivanju činjenica kada je zaključilo da dokazi nisu bili dovoljni za utvrđivanje djela nanošenja teških tjelesnih i duševnih povreda⁴⁷ i djela smišljeno nametnutih životnih uvjeta sračunatih na uništenje što predstavljaju djela u osnovi genocida, te da su te greške dovela do neizvršenja pravde.⁴⁸ Žalba Tužilaštva se dalje odnosila na zaključak Pretresnog vijeća da dokazi nisu bili dovoljni kako bi se van razumne sumnje zaključilo da su djela u osnovi genocida počinjena s genocidnom namjerom.⁴⁹ Žalbeno vijeće je zaključilo da je Pretresno vijeće pogriješilo zaključivši da nema dokaza da su Karadžić i drugi koji su bili učesnici UZP-a imali genocidnu namjeru i da je ta greška, također, dovela do neostvarenja pravde.⁵⁰ Na osnovu utvrđenih činjenica Žalbeno vijeće je poništilo zaključak Pretresnog vijeća da dokazi ne upućuju da su Bošnjaci i Hrvati pretrpjeli teške tjelesne ili duševne povrede i da su im nametnuti životni uslovi sračunati na to da ih unište, te poništilo zaključak Pretresnog vijeća da Radovan Karadžić i drugi učesnici udruženog zločinačkog poduhvata nisu imali genocidnu namjeru. U Haagu je 11. jula 2013. godine izrečena presuda po pravilu 98bis Pravilnika u predmetu protiv Radovana Karadžića kojom je zaključeno da je Pretresno vijeće napravilo propust oslobodivši Karadžića optužbe za genocid u navedenim općinama, te shodno tome, pitanje krivice u odnosu na krivična djela genocida počinjena u ovim područjima ostaje otvoreno.⁵¹ Ovom presudom poništena je oslobađajuća presuda⁵² i uvedene su optužbe po tački 1 Optužnice.⁵³ Predmet je vraćen Pretresnom vijeću na nastavak suđenja.

⁴⁵ ICTY, Predmet IT-95-5/18-AR98bis.1, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Presuda, 11. juli 2013, paragraf 3.

⁴⁶ *Isto*, paragraf 25.

⁴⁷ *Isto*, paragraf 38.

⁴⁸ *Isto*, paragraf 50.

⁴⁹ *Isto*, paragraf 52.

⁵⁰ *Isto*, paragraf 101.

⁵¹ *Isto*, paragraf 115.

⁵² Karadžić je 28. juna 2012. godine oslobođen optužbi sadržanih tačkom 1 Optužnice. Tužilaštvo je 25. septembra 2012. uložilo žalbu na oslobađajuću presudu. Presuda izrečena 11. jula 2013. godine odnosi se na žalbu tužiteljstva po ovoj oslobađajućoj presudi.

⁵³ “Žalbeno vijeće poništava Oslobađajuću presudu koju je Pretresno vijeće izreklo Radovanu Karadžiću za genocid u Opštinama po tački 1 Optužnice i ponovno uvodi optužbe protiv Radovana Karadžića po tački 1 Optužnice ... i vraća predmet Pretresnom vijeću na daljnje postupanje u skladu s ovom Presudom.” ICTY, Predmet IT-95-5/18-AR98bis.1, *Tužilac*

Nakon 499 sudskih dana koliko je trajao proces, 337 svjedoka koje je izvelo Tužiteljstvo, 248 svjedoka odbrane, tri svjedoka koja je pozvalo Vijeće, 6.671 dokaznih predmeta tužilaštva i 4.807 dokaznih predmeta odbrane, sudija O-Gon Kwon kao predsjedavajući sudskog vijeća, 24. marta 2016. izrekao je Presudu Pretresnog vijeća u predmetu *Radovan Karadžić*. Presudu čine četiri toma koji sadrže 2.607 stranica teksta. Prvi tom sadrži četiri cjeline. U prvoj cjelini sadržani su podaci o optuženom i optužbama koje su podnesene protiv njega, te opća razmatranja u vezi sa dokazima. U drugoj cjelini općeg pregleda sadržani su dijelovi koji se odnose na historijski kontekst, političke i ustavne strukture bosanskih Srba, vojne i policijske strukture bosanskih Srba, pravosudni sistem i međunarodne mirovne pregovore. Treća cjelina odnosi se na mjerodavno pravo i sadrži dio koji se odnosi na uslove i obilježja krivičnih djela za koja se optuženi tereti i pravne standarde za individualnu krivičnu odgovornost. Četvrtu cjelinu predstavljaju zaključci koji se odnose na općine obuhvaćene optužnicom, što se nastavlja i u drugom tomu. Treći tom sadrži zaključke koji se odnose na Sarajevo, a četvrti tom zaključke koji se odnose na Srebrenicu.

Sveobuhvatni udruženi zločinački poduhvat

Razmatrajući iznesene dokaze prilikom donošenja Presude Pretresno vijeće se, prije svega, bavilo sveobuhvatnim udruženim zločinačkim poduhvatom, odnosno, tvrdnjama Tužilaštva da je Karadžić “najkasnije od oktobra 1991. do 30. novembra 1995. godine učestvovao u sveobuhvatnom UZP-u da se stanovništvo muslimanske i hrvatske nacionalnosti trajno ukloni s područja Bosne i Hercegovine na koja su bosanski Srbi polagali pravo, sredstvima koja su uključivala činjenje sljedećih zločina: genocid, progon, istrebljivanje, ubistvo, deportacija i nehumana djela (prisilno premještanje)”⁵⁴, te da su zločini izvršeni na području općina: Bijeljina, Bratunac, Brčko, Foča, Rogatica, Sokolac, Višegrad, Vlasenica i Zvornik u istočnoj Bosni i Hercegovini; Banja Luka, Bosanski Novi, Ključ, Prijedor i Sanski Most u Autonomnoj Regiji Krajina (“ARK”); Hadžići, Ilidža, Novi Grad, Novo Sarajevo, Pale i Vogošća na području Sarajeva.⁵⁵ Vijeće je zaključilo da su se ove općine, od marta mjeseca 1992. do kraja 1992. godine, nalazile pod kontrolom srpskih snaga i da je na njihovom području postojao organizovani i sistematski obrazac izvršenja zločina.⁵⁶ Prilikom

Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića, Pred Žalbenim vijećem, Presuda, 11. juli 2013, paragraf 117.

⁵⁴ ICTY, Predmet IT-95-5/18-T, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Pred Pretresnim vijećem, Presuda, 24. mart 2016, paragraf 592.

⁵⁵ *Isto*.

⁵⁶ “Pretresno vijeće konstatuje da su stvaranje paralelnih političkih i državnih struktura bosanskih Srba, kampanja nasilnog preuzimanja opština i protjerivanje nesrba bili pažljivo koordinisani, da su optuženi i rukovodstvo bosanskih Srba njima upravljali i da su predstavljali njihovu konačnu namjeru. Da bi se ostvarili ti ciljevi, optuženi i rukovodstvo bosanskih Srba objavili su i promovisali precizna uputstva u obliku Instrukcija za Varijantu A/B i Strateških ciljeva. Vijeće je ocijenilo dokaze izvedene u vezi sa djelima i ponašanjem optuženog i drugih navodnih

zauzimanja područja ovih općina civili su ubijani ili su umirali usljed teških posljedica premlaćivanja. Nerijetko su vršena i masovna pogubljenja zarobljenih civila.⁵⁷ Zločini su izvršeni sa diskriminatornom namjerom jer su žrtve birane na osnovu njihovog nacionalnog identiteta. Ogroman broj stanovnika sa područja ovih općina prisilno je raseljen iz svojih domova na druge lokacije u Bosni i Hercegovini ili u treće zemlje.⁵⁸ Imovina im je bila oduzeta, opljačkana i razrušena. Stanovnici koji nisu bili protjerani bili su uhapšeni i zatočeni. Hiljade civila protupravno su bili zatočeni u 50 zatočeničkih objekata u općinama koje se Karadžiću stavljaju na teret. Zatočenici su držani u nehumanim uvjetima i bili su podvrgnuti mučenju, premlaćivanjima, fizičkom i psihičkom zlostavljanju, silovanjima i drugim djelima seksualnog nasilja, nanesene su im teške duševne ili fizičke patnje, te su bili prisiljavani da rade na linijama fronta ili su korišteni kao živi štit.

Pretresno Vijeće je u izrečenoj Presudi zaključilo da u općinama Bratunac, Foča, Ključ, Prijedor, Sanski Most, Vlasenica i Zvornik nije dokazano van svake razumne sumnje postojanje genocidne namjere optuženog, kao ni članova UZP-a ili fizičkih počinilaca zločina, odnosno, nije dokazana namjera djelimičnog ili potpunog uništenja grupe kao takve.⁵⁹ S obzirom da se nalazio u samom vrhu

pripadnika sveobuhvatnog UZP-a u svjetlu sistematskog i organizovanog načina na koji su zločini počinjeni u svakoj od opština. Na toj osnovi Vijeće konstatuje da je između oktobra 1991. i novembra 1995. godine postojao zajednički plan da se činjenjem zločina bosanski Muslimani i bosanski Hrvati trajno uklone sa teritorija na koje su bosanski Srbi polagali pravo. Optuženi, kao i Momčilo Krajišnik, Nikola Koljević, Biljana Plavšić, Ratko Mladić, Mićo Stanišić, Momčilo Mandić, Željko Ražnatović (Arkan) i Vojislav Šešelj bili su među onim osobama koje su djelovale na osnovu tog zajedničkog plana i dijelile namjeru za zločine koji sačinjavali dio plana.” ICTY, Predmet IT-95-5/18-T, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Pred Pretresnim vijećem, Sažetak presude, 24. mart 2016.

⁵⁷ “Za 26 incidenata ubijanja u prilogu optužnice Vijeće konstatuje da je dokazano obilježje krivičnog djela ubijanja masovnih razmjera i tome odgovarajuća namjera i da ta ubijanja stoga predstavljaju istrebljenje.” ICTY, Predmet IT-95-5/18-T, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Pred Pretresnim vijećem, Presuda, 24. mart 2016, paragraf 6047; Vidjeti još: ICTY, Predmet IT-95-5/18-I, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Optužnica, 19. oktobar 2009, Prilog A.

⁵⁸ “Vijeće je utvrdilo da je optuženi, zajedno s učesnicima tog sveobuhvatnog UZP-a, namjeravao da taj cilj bude ostvaren putem činjenja krivičnih djela deportacije, nehumanih djela (prisilnog premještanja) i progona (putem djela u njegovoj osnovi, odnosno protivpravnog zatočenja i nametanja i održavanja restriktivnih i diskriminatornih mjera) kao zločina protiv čovječnosti. Taj zajednički plan doveo je do toga da ogromna većina nesrpskog stanovništva u Opštinama bude otjerana i iz temelja je promijenio etničku mapu stanovništva na tim teritorijama. Muslimansko i hrvatsko stanovništvo u Bosni i Hercegovini takođe je bilo izloženo zvjerskim zločinima za koje je Vijeće utvrdilo da ih je optuženi mogao predvidjeti prilikom provođenja zajedničkog plana tog sveobuhvatnog UZP-a. Hiljade civila su bile žrtve progona, ubistva i istrebljivanja i do dana današnjeg pate od posljedica tih zločina. Ti zločini su počinjeni tokom ili nakon preuzimanja vlasti u Opštinama od strane srpskih snaga i u desetinama zatočeničkih objekata u kojima su nesrbi bili protivpravno zatočeni.” ICTY, Predmet IT-95-5/18-T, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Pred Pretresnim vijećem, Presuda, 24. mart 2016, paragraf 6047.

⁵⁹ ICTY, Predmet IT-95-5/18-T, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Pred Pretresnim vijećem, Presuda, 24. mart 2016, paragraf 6000.

političkih, državnih i vojnih struktura Karadžić je podržao sprovođenje ciljeva sveobuhvatnog UZP-a zasnovanog na zauzimanju teritorija i prisilnom premještanju i protjerivanju nesrpskog stanovništva, te počinjenje zločina predviđenim zajedničkim planom. Uzimajući u obzir činjenicu da su oružane i policijske formacije bile pod komandom kriznih štabova kojima je optuženi bio nadređeni, zločini koje su počinile ove formacije pripisuju se pripadnicima UZP-a, pa time i samom Karadžiću. Istovremeno, rađeno je smišljeno i svjesno obmanjivanje javnosti i dovođenja u zabludu međunarodnih organizacija poricanjem i negiranjem izvršenih zločina, te “prevarantskim prikazivanjem stvarnosti”⁶⁰ kako bi se stvorilo okruženje u kojem je moguće nastaviti izvršenje plana i ostvarivanje cilja sveobuhvatnog UZP-a. Vijeće je konstatovalo da je izvršenje ubistava, istrebljenje i progon⁶¹ moglo biti predvidiva posljedica zbog čega je Radovanu Karadžiću pripisana individualna krivična odgovornost za zločine protiv čovječnosti (progon, istrebljenje, ubistvo, deportaciju i prisilno premještanje po članu 7(1) Statuta) i kršenje zakona i običaja ratovanja (ubistvo), ali se po tački 1 Optužnice ne smatra krivim za genocid izvršen na području sedam navedenih općina.

Udruženi zločinački poduhvat za Sarajevo

Pretno vijeće neosporno je utvrdilo činjenicu da je od kraja maja 1992. do oktobra 1995. godine civilno stanovništvo grada Sarajeva bilo izloženo kampanjama granatiranja i snajperskog djelovanja izvođenim od strane snaga Sarajevsko-romanijskog korpusa. Jednice ovog korpusa su tokom cijelog tog perioda držale grad pod opsadom i izlagale ga djelovanju neselektivne i prekomjerne vatre artiljerijskog i pješadijskog naoružanja, te na taj način počinile zločine ubistva, protupravnih napada na civile i terorisanje.⁶²

Radovan Karadžić je imao ulogu u zločinima počinjenim na području Sarajeva i prevashodno je odgovoran za ubistva, protivpravne napade na civile i nasilja s primarnim ciljem širenja terora među civilnim stanovništvom.⁶³ Ova krivična djela počinio je putem učešća u udruženom zločinačkom poduhvatu “da se pokrene i provede kampanja snajperskog djelovanja i granatiranja usmjerena protiv civilnog stanovništva Sarajeva, čiji je primarni cilj bio širenje terora među civilnim stanovništvom”.⁶⁴ Karadžić je namjeru da se poćini svaki od zločina dijelio s drugima koji su u tom UZP-u vezanom za Sarajevo djelovali u dogovoru s

⁶⁰ ICTY, Predmet IT-95-5/18-T, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Pred Pretnim vijećem, Sažetak Presude, 24. mart 2016.

⁶¹ Okrutno postupanje, prisilni rad na liniji fronta, korištenje nesrba kao živih štitova, oduzimanje i pljačka imovine i bezobzimo razaranje privatne imovine, uključujući i kulturne i vjerske objekte.

⁶² ICTY, Predmet IT-95-5/18-T, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Pred Pretnim vijećem, Presuda, 24. mart 2016, paragrafi 2062-2626.

⁶³ *Isto*, paragraf 4636.

⁶⁴ *Isto*, paragraf 4637.

njim, a među kojima su, pored ostalih, bili Momčilo Krajišnik, Ratko Mladić, Biljana Plavšić, Nikola Koljević, Stanislav Galić, Dragomir Milošević i Vojislav Šešelj čineći zločine lično i/ili tako što su za njihovo izvršenje koristili snage koje su učestvovala u napadu na Sarajevo.⁶⁵

Udruženi zločinački poduhvat za uzimanje talaca

NATO udari na vojne mete na Palama izvedeni 26. maja 1995. uslovile su osvetu od strane VRS-a koja je za posljedicu imala zatočenje osoblja UNPROFOR-a i UNMO-a i njihovo korištenje kao taoca. Osoblje mirovnih snaga odvedeno je na lokacije od vojnog značaja kako bi se spriječili udari snaga NATA po tim lokalitetima.⁶⁶ Pored toga, ovo osoblje bilo je izloženo prijetnjama ubistvima u slučaju nastavka napada NATO snaga o čemu je bio obaviješten UN.⁶⁷ Zadnji taoci oslobođeni su 18. juna iste godine. S obzirom da osoblje UN nije uzelo aktivno učešće u neprijateljstvima imali su pravo na zaštitu po Zajedničkom članu 3, uključujući i odredbu kojom se zabranjuje uzimanje talaca. U Presudi Pretresnog vijeća zaključeno je van razumne sumnje “da je postojao udruženi zločinački poduhvat čiji je zajednički cilj bio da se pripadnici UN-a uzmu kao taoci kako bi se NATO prisilio da se uzdrži od vazdušnih napada na mete bosanskih Srba. Zajednički cilj ostvaren je nakon vazdušnih napada NATO-a 25. i 26. maja 1995. godine, a okončan je kada su svi pripadnici UN-a oslobođeni. U udruženi zločinački poduhvat bilo je uključeno više osoba, između ostalih i optuženi [Karadžić, op.a], [te] Mladić, Krajišnik i Milovanović.”⁶⁸

Udruženi zločinački poduhvat za Srebrenicu

Pretresno vijeće je utvrdilo da je već od početka oktobra 1991. godine postojao zajednički plan o trajnom uklanjanju pripadnika pojedinih nacionalnih skupina, u prvom redu Bošnjaka, sa određenih područja i to izvršenjem zločina - ubijanjem i prisilnim premještanjem.⁶⁹ Područje od posebnog značaja bilo je Podrinje što je uslovalo napade na mjesta naseljena stanovništvom bošnjačke

⁶⁵ Isto, paragraf 4637.

⁶⁶ “... naređenje koje je optuženi odobrio i u kojem se navodi da se, na osnovu informacija da NATO namjerava da nastavi da izvodi vazdušne udare protiv važnih ciljeva u RS, zarobljeni pripadnici UNPROFOR-a trebaju razoružati i razmjestiti ‘u rejonima komandnih mjesta, vatrenih položaja i drugih potencijalnih ciljeva po kojima bi mogao biti izvršen vazdušni udar.’” ICTY, Predmet IT-95-5/18-T, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Pred Pretresnim vijećem, Presuda, 24. mart 2016, paragraf 5860.

⁶⁷ “Nakon što su uzeti taoci, optuženi je javno upozorio da se ne pribjegava vojnoj intervenciji kako bi se taoci oslobodili, izjavivši da bi se to završilo ‘katastrofom’ i ‘krvoprolićem’.” ICTY, Predmet IT-95-5/18-T, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Pred Pretresnim vijećem, Sažetak presude, 24. mart 2016.

⁶⁸ ICTY, Predmet IT-95-5/18-T, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Pred Pretresnim vijećem, Sažetak presude, 24. mart 2016.

⁶⁹ ICTY, Predmet IT-95-5/18-T, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Pred Pretresnim vijećem, Presuda, 24. mart 2016, paragraf 5679.

nacionalnosti odmah po otpočinjanju agresije. Prema Direktivi br. 4 koju je VRS izdala u novembru 1992. godine razrađena je vojna strategija kako bi Bošnjaci bili prisiljeni da napuste šire područje Srebrenice.⁷⁰ U skladu sa strategijom VRS je u proljeće 1993. godine preduzela ofanzivu kojom je stanovništvo bošnjačke nacionalnosti sa područja općina Vlasenica i Bratunac protjerano u Srebrenicu. Ofanziva je okončana intervencijom Vijeća sigurnosti UN-a koje je Rezolucijom 819 proglasilo Srebrenicu sigurnom zonom UN-a.⁷¹ To je motiviralo civilno stanovništvo okolnih područja da spas potraže u enklavi. U martu 1995. godine Radovan Karadžić izdao je Direktivu broj 7 kojom naređuje Drinskom korpusu: “planskim i osmišljenim borbenim aktivnostima stvoriti uslove totalne nesigurnosti, nepodnošljivosti i besperspektivnosti daljnjeg opstanka i života mještana u Srebrenici i Žepi”.⁷² Realizacija direktive podrazumijevala je plansko restriktivno odobravanje zahtjeva za dostavu humanitarne pomoći, te na taj način “smanjiti i ograničiti logističku podršku snaga UNPROFOR-a u enklavama i dotur materijalnih sredstava muslimanskom življu, i učiniti ih ovisnim od naše dobre volje, a istovremeno izbeći osudu međunarodne zajednice i svetskog javnog mnjenja”.⁷³ Na ovaj način nameću se katastrofalni i neizdrživi uvjeti života u srebreničkoj enklavi prenapučenoj stanovništvom.

Vijeće je utvrdilo postojanje konkretnog plana, te da su Mladić, Živanović, Krstić, Popović i Kosorić dijelili zajednički cilj da se eliminišu Bošnjaci u Srebrenici. Realizacija ovog cilja pretpostavljala je izvršenje masovnih ubistava. Tako je iz kolone koja se kretala u pravcu Tuzle zatočeno 1.500-2.000 muškaraca koji su držani u blizini Konjević Polja, dok je dio zatočenika držan na livadi u Sandićima i na fudbalskom stadionu u Novoj Kasabi. Odavde je jedan dio zatočenika odveden u Bratunac ili u skladište u Kravici gdje je ubijeno između 755 i 1.016 muškaraca.⁷⁴ Istovremeno, vršena su masovna ubistva više hiljada zarobljenih muškaraca koji su prebačeni autobusima iz Bratunca u Zvornik gdje su kratko vrijeme držani u školama u Orahovcu, Petkovicima, Ročeviću i Kuli, kao i u domu kulture u Pilici, a zatim su poubijani širom područja općine Zvornik i to na poljani u Orahovcu, brani u Petkovicima, obali Drine u blizini Kozluka i vojnoj ekonomiji Branjevo. Masovna ubistva

⁷⁰ Isto, paragraf 5680.

⁷¹ Isto, paragraf 5680.

⁷² Isto, paragraf 4980.

⁷³ Isto.

⁷⁴ “Te večeri, Miroslav Deronjić, koga je optuženi dva dana ranije postavio za civilnog povjerenika za srpsku opštinu Srebrenica, požalio se Načelniku bezbjednosti Glavnog štaba Ljubiši Beari zbog prisustva autobusa punih zatočenika koji su parkirani po cijelom Bratuncu, što je izazvalo zabrinutost među bratunačkim stanovništvom. Oko 8 sati uveče, Deronjić je razgovarao sa optuženim, koji ga je pitao, ‘koliko hiljada?’ Deronjić je odgovorio, ‘oko dvije za sad [...] ali biće još u toku noći’. Optuženi je potom rekao Deronjiću da ‘sva roba mora biti smještena u magacine prije dvanaest sutra [...] ne u magacine tu, nego negdje drugo.’” ICTY, Predmet IT-95-5/18-T, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Pred Pretresnim vijećem, Presuda, 24. mart 2016, paragraf 5710.

vršena su i u Potočarima, na livadi u Sandićima i u školi u Lukama kod Tišće, na obali rijeke Jadar, kao i ispred škole “Vuk Karadžić” u Bratuncu, ali i u Snagovu, Bišini i Trnovu. Ubijeno je najmanje 5.115 muškaraca.⁷⁵ Pretresno vijeće je uvjeren da je postojao plan da se svi vojno sposobni muškarci i dječaci bošnjačke nacionalnosti iz Srebrenice pobiju,⁷⁶ a realizaciju plana nadgledao je i sprovodio velik broj oficira VRS-a na svim nivoima komandne hijerarhije, od Glavnog štaba do pripadnika bataljona koji su bili u sastavu Zvorničke i Bratunačke brigade,⁷⁷ a koji su dijelili prošireni zajednički cilj da se počine ubistva,⁷⁸ istrebljenje i progon. Pretresno vijeće je utvrdilo da su “snage bosanskih Srba energično progonile pripadnike kolone, kao i da su bile vrlo uporne u sprovođenju namjere da pobiju sve muškarce bosanske Muslimane koje su bosanski Srbi zarobili, bez obzira na to da li se radilo o borcima ili civilima, kao i bez obzira na to da li su oni zarobljeni ili su se sami predali pošto su napustili kolonu. Pretresno vijeće smatra da to, u kombinaciji sa načinom na koji je ubijanje izvršeno, kao i sa sistematskom i dobro organizovanom prirodom tog ubijanja, pokazuje jasnu namjeru da se vojno sposobni muškarci Muslimani iz Srebrenice svi do jednog pobiju što je jednako namjeri da se bosanski Muslimani iz Srebrenice unište. Uz napomenu da ubijanje svih vojno sposobnih muškaraca iz određene grupe ljudi ima za posljedicu ozbiljne implikacije u pogledu mogućnosti stvaranja potomstva, što može dovesti do izumiranja grupe o kojoj je riječ, Pretresno vijeće konstatuje da jedini razuman zaključak koji se iz toga može izvući jeste taj da su pripadnici snaga bosanskih Srba koji su organizovali i koordinirali ovu operaciju imali namjeru da unište bosanske Muslimane iz Srebrenice kao takve.”⁷⁹ Tokom trajanja operacije Karadžić je dobijao informacije najčešće iz kontakata sa visokim oficirima VRS, kao i pismenim izvještavanjem putem borbenih izvještaja, o svim događajima na terenu.⁸⁰ Sa pozicije predsjednika RS i vrhovnog komandanta VRS-a znao je da jedinice VRS-a drže

⁷⁵ ICTY, Predmet IT-95-5/18-T, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Pred Pretresnim vijećem, Presuda, 24. mart 2016, paragraf 5519.

⁷⁶ Popović je rekao Momiru Nikoliću da balije treba sve pobiti. ICTY, Predmet IT-95-5/18-T, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Pred Pretresnim vijećem, Presuda, 24. mart 2016, paragrafi 5049, 5050, 5702, 5731.

⁷⁷ Beara, Popović i Nikolić bili su stalno prisutni i nadzirali tok operacije u period od 14. do 16. jula kada su vršena masovna ubijanja na području općine Zvornik. ICTY, Predmet IT-95-5/18-T, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Pred Pretresnim vijećem, Presuda, 24. mart 2016, paragraf 5714.

⁷⁸ ICTY, Predmet IT-95-5/18-T, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Pred Pretresnim vijećem, Presuda, 24. mart 2016, paragrafi 5669, 5798, 5814, 5823.

⁷⁹ *Isto*, paragraf 5669.

⁸⁰ “U potpunosti upoznat sa operacijom ubijanja koja je bila u toku ... 14. jula [je] proglasio ratno stanje na području opštine Srebrenica–Skelani, što je u praksi dopustilo oružanim snagama raspoređenim u zoni odgovornosti Drinskog korpusa da koriste sve ljudske i materijalne resurse a da pritom ne moraju da se pridržavaju komplikovanih pravila procedure, što je olakšalo sprovođenje operacije ubijanja koja je bila u toku.” ICTY, Predmet IT-95-5/18-T, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Pred Pretresnim vijećem, Presuda, 24. mart 2016, paragraf 5779.

zatočenim na području Srebrenice vrlo značajan procenat muškaraca i imao je moć da interveniše kako bi se spriječilo da budu pobijeni.⁸¹ Naprotiv, on je “lično naredio da se zatočeni muškarci, bosanski Muslimani, koji su tada držani u Bratuncu prebace na drugo mjesto; oni su potom odvedeni u Zvornik i ubijeni.”⁸²

Vijeće je zaključilo da zajednički cilj UZP-a vezanog za Srebrenicu podrazumijeva dva različita, ali međusobno povezana aspekta: ubijanje muškaraca i dječaka, i prisilno uklanjanje žena, djece i starijih muškaraca.⁸³ Mladić, Živanović, Krstić, Popović i Kosorić dijelili su zajednički cilj da se Bošnjaci iz Srebrenice eliminišu prisilnim uklanjanjem žena, djece i starijih muškaraca.⁸⁴ Operaciju ubijanja zatočenih muškaraca su “nadgledali i na terenu provodili brojni oficiri VRS-a na svim nivoima komandne hijerarhije, od Glavnog štaba do pripadnika bataljona Zvorničke i Bratunačke brigade. U vezi s tim, Vijeće takođe ima u vidu sveprisutnost oficira bezbjednosti iz Glavnog štaba, Drinskog korpusa i Zvorničke brigade—odnosno Beare, Popovića i Drage Nikolića—na lokacijama ubijanja širom Zvornika u periodu od 14. do 17. jula 1995. godine. Vijeće takođe podsjeća, kako je gore opisano, da su razne jedinice MUP-a i VRS-a—uključujući 10. diverzantski odred koji je bio neposredno podređen Glavnom štabu—učestvovala u provođenju tog plana.”⁸⁵ Također, Vijeće je zaključilo da su Mladić, Beara i Popović dijelili prošireni zajednički cilj da se Bošnjaci iz Srebrenice eliminišu masovnim ubijanjem.⁸⁶

Zaključak

Analizirajući stavove i zaključke sudskih Vijeća koja su procesuirala optuženog Radovana Karadžića u predmetu vođenom pred Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju pod oznakom ICTY IT-95-5/18, može se uočiti njihova nedosljednost u tumačenju iznesenih činjeničnih dokaza u postupku utvrđivanja počinjenja genocida u općinama (Bratunac, Foča, Ključ,

⁸¹ “Štaviše, kada je Pandurević 16. jula izvijestio da je otvorio koridor da bi omogućio prolazak pripadnicima kolone koji još uvijek nisu bili zarobljeni niti su se predali, Karišik je odmah poslat da to istraži a koridor je u roku od jednog dana zatvoren... [Karadžić se] u komunikaciji sa međunarodnim novinarima hvalio otvaranjem koridora, ali [da] je na sjednici Skupštine bosanskih Srba zatvorenoj za javnost, koja je održana nekoliko sedmica kasnije, izrazio žaljenje što su muškarci bosanski Muslimani uspjeli da prođu kroz linije bosanskih Srba. Shodno tome, ... jedini razuman zaključak koji se može izvući iz takvih dokaza jeste taj da je optuženi sa Mladićem, Bearom i Popovićem dijelio namjeru da svi vojno sposobni muškarci bosanski Muslimani iz Srebrenice budu pobijeni, što je ... jednako namjeri da se bosanski Muslimani iz Srebrenice unište kao takvi.” ICTY, Predmet IT-95-5/18-T, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Pred Pretresnim vijećem, Presuda, 24. mart 2016.

⁸² ICTY, Predmet IT-95-5/18-T, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Pred Pretresnim vijećem, Presuda, 24. mart 2016, paragraf 5818.

⁸³ *Isto*, paragraf 5678.

⁸⁴ *Isto*, paragraf 5733.

⁸⁵ *Isto*, paragraf 5735.

⁸⁶ *Isto*, paragraf 5737.

Prijedor, Sanski Most, Vlasenica i Zvornik) Republike Bosne i Hercegovine u kojima su izvršeni zločini nesagledivih razmjera i oblika. To se eklatantno uočava u izricanju Odluke po pravilu 98bis Pravilnika o postupku i dokazima Međunarodnog suda, gdje su Pretresno i Žalbno vijeće iznijeli različite stavove u pogledu ocjenjivanja dokaza iz spisa koji se odnose na genocid počinjen u navedenim bosanskohercegovačkim općinama. Naime, nakon podnošenja zahtjeva optuženog Radovana Karadžića za izricanje oslobađajuće presude po svim tačkama Optužnice pozivajući se na pravilo 98bis Pravilnika na pretresu održanom 28. juna 2012. godine. Pretresno vijeće je, ocjenjujući dokaze sadržane u predmetu koji se odnose na djela u osnovi genocida navedena u Optužnici, izreklo oslobađajuću presudu za tačku Optužnice koja se odnosi na navedene općine ističući kako ne postoje dokazi na osnovu kojih se može izreći osuđujuća presuda za genocid počinjen u opštinama za koji se optuženi tereti prema članu 4(3) Statuta. Po Žalbi Tužilaštva na ovakvu Odluku odlučivalo je Žalbno Vijeće koje je, ocjenjujući iste činjenične dokaze, zaključilo da Pretresno vijeće nije dobro procijenilo dokaze Tužilaštva u dokazivanju određenih genocidnih djela.⁸⁷ Vijeće je razmotrilo dokaze o počinjenim krivičnim djelima poput ubistava, premlaćivanja, silovanja i djela seksualnog nasilja.⁸⁸ Navedeni dokazi koji potvrđuju da su zatočenici udarani i teško premlaćivani sve dok ne bi izgubili svijest, te da su ta premlaćivanja za posljedicu imala ozbiljne povrede, uključujući prelome rebra, prelome lobanje, prelome vilične kosti, prelome kičmenih pršljenova i potrese mozga, mogli bi pokazati da je nad ovim zatočenicima izvršeno genocidno djelo - nanošenje teških tjelesnih ili duševnih povreda, te da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne može doći do drugačijeg zaključka.⁸⁹ Također, Žalbno vijeće je navelo dokaze da su zatočenici

⁸⁷ “Žalbno vijeće poništava zaključak Pretresnog vijeća da dokazi u spisu, uzeti u najboljem svjetlu, ne bi omogućili izvođenje zaključka da su bosanski Muslimani i/ili bosanski Hrvati pretrpjeli teške tjelesne ili duševne povrede ili da su im nametnuti životni uslovi sračunati na to da ih unište. Žalbno vijeće takođe poništava zaključak Pretresnog vijeća da dokazi u spisu, uzeti u najboljem svjetlu, nisu bili dovoljni da se zaključi da su Karadžić i drugi koji su prema navodima bili učesnici UZP-a imali genocidnu namjeru. Na kraju, Žalbno vijeće odbija ostale Karadžićeve tvrdnje u vezi s Oslobađajućom presudom. U tim okolnostima Pretresno [greška u prevodu: treba da stoji kao u original na engleskom jeziku: Žalbno – op. a. M.A.H] vijeće smatra da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je, na osnovu pravila 98bis Pravilnika, oslobodilo Karadžića od optužbe za genocid u Opštinama. Žalbno vijeće ističe da je do zaključaka u vezi s dokazima predloženim Pretresnom vijeću došlo tako što ih je uzelo u najboljem svjetlu i nije ocjenjivalo njihovu vjerodostojnost. To je zadatak Pretresnog vijeća u prvostepenom postupku nakon što mu budu predloženi Karadžićevi dokazi u vezi s tačkom 1 Optužnice. Shodno tome, pitanje Karadžićeve krivice u odnosu na krivična djela genocida počinjena u Opštinama ostaje otvoreno.” ICTY, Predmet IT-95-5/18-AR98bis.1, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Presuda, 11. juli 2013, paragrafi 115-116.

⁸⁸ ICTY, Predmet IT-95-5/18-AR98bis.1, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Presuda, 11. juli 2013, paragrafi 21-26.

⁸⁹ “Žalbno vijeće podsjeća na to da član 4(2)(b) Statuta predviđa da ‘nanošenje teške tjelesne ili duševne povrede pripadnicima grupe’ predstavlja djelo u osnovi krivičnog djela genocida. Žalbno vijeće MKSR-a zaključilo je da tipični primjeri teških tjelesnih povreda kao djela u osnovi genocida uključuju mučenje, silovanje i fizičko nasilje bez smrtnih posljedica koje uzrokuju unakaženost ili teške povrede vanjskih ili unutrašnjih organa.” ICTY, Predmet IT-95-5/18-AR98bis.1, *Tužilac*

držani u neadekvatnim uvjetima, da im nije ukazivana zdravstvena njega ili da je ona bila neadekvatna, da su dobijali premalo hrane ili da je u opšte nisu dobijali što je dovelo do neuhranjenosti, izgladnjivanja i velikog gubitka težine, da nekima nije davana voda i da nisu imali pristup odgovarajućim sanitarnim uslovima što je dovelo do širenja zaraze, te da sve pobrojano predstavlja djela genocida (hotimično nametanje uslova života smišljenih da izazovu duševno uništenje žrtava), na osnovu čega nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao da dođe do suprotnog zaključka.⁹⁰ Žalbeno vijeće je zaključilo da dokazi koje je izvelo Tužilaštvo mogu dokazati da je Radovan Karadžić imao relevantnu genocidnu namjeru. Također, navedeni su dokazi u vezi s određenim izjavama Radovana Karadžića i drugih članova udruženog zločinačkog poduhvata koji bi mogli ukazati na to da su posjedovali genocidnu namjeru.⁹¹ U pretresu održanom 11. jula 2013. godine, Žalbeno vijeće je jednoglasno poništilo oslobađajuću Presudu Pretresnog vijeća za genocid izvršen u općinama Bosne i Hercegovine u periodu od 31. marta 1992. do 31. decembra 1992. godine i vratilo ovu tačku u sadržaj Optužnice, te predmet prosljedilo Pretresnom vijeću na dalje postupanje u skladu sa ovom Presudom.

U prvostepenoj Presudi od 24. marta 2016. godine Pretresno vijeće je, na osnovu iznesenih dokaza, utvrdilo da Radovan Karadžić nije kriv po tački 1 optužnice – genocid, ali da je kriv po tački 2 optužnice – genocid, tački 3 – progon, kao zločin protiv čovječnosti, tački 4 – istrebljenje, kao zločin protiv čovječnosti, tački 5 – ubistvo, kao zločin protiv čovječnosti; tački 6 – ubistvo, kao kršenje zakona ili običaja ratovanja, tački 7 – deportacija, kao zločin protiv čovječnosti, tački 8 – nehumana djela (prisilno premještanje), kao zločin protiv čovječnosti, tački 9 – širenje terora, kao kršenje zakona ili običaja ratovanja, tački 10 – protivpravni napadi na civile, kao kršenje zakona ili običaja ratovanja i tački 11 – uzimanje talaca, kao kršenje zakona ili običaja ratovanja. Za zločine za koje je proglašen krivim Radovanu Karadžiću je izrečena presuda na jedintvenu kaznu zatvora od 40 godina.⁹² Nakon žalbi koje su 22. jula 2016. godine podnijeli i Tužilaštvo ICTY i odbrana Radovana Karadžića proces je nastavljen pred Međunarodnim rezidualnim mehanizmom za krivične sudove koji je 20. marta 2019. godine Radovanu Karadžiću izrekao konačnu Presudu. Žalbeno vijeće izreklo je Radovanu Karadžiću – predsjedniku Republike Srpske i vrhovnom komandantu Vojske Republike Srpske - kaznu doživotnog zatvora. Žalbeno vijeće

Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića, Presuda, 11. juli 2013, paragraf 33. Vidjeti još: paragrafe 34-38.

⁹⁰ ICTY, Predmet IT-95-5/18-AR98bis.1, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Presuda, 11. juli 2013, paragraf 33. Vidjeti još: paragrafe 44-50.

“Žalbeno vijeće napominje da su Pretresnom vijeću predloženi dokazi o tome da je na sastancima s Karadžićem odlučeno da će “[...] trećinu Muslimana ubiti, trećina će preći na pravoslavnu vjeru, a trećina će svojevoljno otići” i da će na taj način svi Muslimani nestati iz Bosne” ICTY, Predmet IT-95-5/18-AR98bis.1, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Presuda, 11. juli 2013, paragraf 97.

⁹² ICTY, Predmet IT-95-5/18-T, *Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića*, Pred Pretresnim vijećem, Sažetak presude, 24. mart 2016.

je djelimično poništilo Karadžićeve osude u vezi s njegovom umiješanošću u sveobuhvatnom udruženom zločinačkom poduhvatu i jednoglasno odbacilo sve druge aspekte Karadžićeve žalbe, te potvrdilo preostale osude na osnovu članova 7(1) i 7(3) Statuta ICTY-a za genocid, progon, istrebljenje, ubistvo, deportaciju i druga nehumana djela - prisilno premještanje (zločin protiv čovječnosti); ubistvo, terorisanje, protivpravne napade na civile i uzimanje talaca (kršenja zakona ili običaja ratovanja), u vezi s njegovim učestvovanjem u četiri UZP-a: “(I) *Sveobuhvatnom UZP-u* sa zajedničkim planom da se trajno uklone bosanski Muslimani i bosanski Hrvati s teritorija na koje su polagali pravo bosanski Srbi, putem činjenja zločina u opštinama širom Bosne i Hercegovine; (II) *UZP-u Sarajevo* čiji je cilj bilo širenje terora među civilnim stanovništvom Sarajeva kroz kampanju snajperskog djelovanja i granatiranja; (III) *UZP-u Taoci* sa zajedničkom svrhom uzimanja osoba UN-a za taoce kako bi se NATO primorao da odustane od vazdušnih napada na ciljeve bosanskih Srba; i (IV) *UZP-u Srebrenica* za eliminisanje bosanskih Muslimana iz Srebrenice u julu 1995.”⁹³ Žalbeno vijeće je uvažilo Žalbu Tužilaštva na kaznu i konstatovalo da je Pretresno vijeće napravilo “očitu grešku i zloupotrijebilo svoje diskreciono ovlaštenje izrekavši kaznu zatvora u trajanju od samo 40 godina”⁹⁴, te je poništilo tu kaznu i izreklo kaznu doživotnog zatvora. Međutim i ovom presudom, kao i presudom Pretresnog vijeća, Karadžić je oslobođen optužbi za genocid počinjen 1992. godine u sedam općina: Bratuncu, Foči, Ključu, Prijedoru, Sanskom Mostu, Vlasenici i Zvorniku.

Summary

Analyzing the positions and conclusions of the Trial Chambers that processed the accused Radovan Karadžić in the case before the International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia under the code ICTY IT-95-5 / 18, one can notice their inconsistency in the interpretation of the presented factual evidence in the process of establishing genocide in municipalities. (Bratunac, Foča, Ključ, Prijedor, Sanski Most, Vlasenica and Zvornik) of the Republic of Bosnia and Herzegovina in which crimes of unimaginable scale and form were committed. This is clearly seen in the pronouncement of the Rule 98bis Decision of the Tribunal's Rules of Procedure and Evidence, where the Trial and Appeals Chambers expressed different views on the assessment of the evidence from the case file on genocide committed in the above-mentioned municipalities in Bosnia and Herzegovina. Namely, after the filing of the motion of the accused Radovan Karadžić for the acquittal of all counts of the Indictment, referring to Rule 98bis of the Rules at the hearing held on 28 June 2012. The Trial Chamber, in assessing the evidence contained in the case relating to the acts of genocide alleged in the

⁹³ <https://www.irmct.org/bcs/cases/mict-13-55>.

⁹⁴ *Isto*.

Indictment, acquitted the Indictment count of those municipalities, noting that there is no evidence to convict the genocide committed in the Indictment. municipalities charged by the accused under Article 4 (3) of the Statute. The Prosecution's appeal of this Decision was decided by the Appeals Chamber, which, in assessing the same factual evidence, concluded that the Trial Chamber did not properly assess the Prosecution's evidence in proving certain genocidal acts. The Chamber considered evidence of crimes such as murder, beatings, rape and acts of sexual violence. The above evidence confirming that the detainees were beaten and severely beaten until they lost consciousness, and that these beatings resulted in serious injuries, including rib fractures, skull fractures, jaw fractures, vertebral fractures and concussions, could show that these detainees were subjected to genocidal acts - infliction of grievous bodily or mental injury, and that no reasonable trier of fact could reach a different conclusion. Also, the Appeals Chamber provided evidence that the detainees were held in inadequate conditions, that they were not provided with adequate or inadequate health care, that they received too little or no food at all, leading to malnutrition, starvation and great loss. that some were not given water and did not have access to adequate sanitation, which led to the spread of the infection, and that all of these are acts of genocide (deliberate imposition of living conditions designed to cause mental destruction of victims), on the basis of which no reasonable judge he could not come to the opposite conclusion. The Appeals Chamber found that the evidence presented by the Prosecution could prove that Radovan Karadzic had relevant genocidal intent. Evidence is also provided in connection with certain statements by Radovan Karadzic and other members of the joint criminal enterprise that could indicate that they possessed genocidal intent. In a hearing held on 11 July 2013, the Appeals Chamber unanimously quashed the Trial Chamber's acquittal for genocide committed in the municipalities of Bosnia and Herzegovina between 31 March 1992 and 31 December 1992 and reinstated this count in the Indictment. and referred the case to the Trial Chamber for further action in accordance with this Judgment.

In the Trial Judgment of 24 March 2016, the Trial Chamber found, based on the evidence presented, that Radovan Karadžić was not guilty under Count 1 of the Indictment - Genocide, but that he was guilty under Count 2 of the Indictment - Genocide, Count 3 - Persecution, as a crime. against humanity, count 4 - extermination, as a crime against humanity, count 5 - murder, as a crime against humanity; Count 6 - murder, as a violation of the laws or customs of war, Count 7 - deportation, as a crime against humanity, Count 8 - inhumane acts (forcible transfer), as a crime against humanity, Count 9 - spread of terror, as a violation of the laws or customs of war, Count 10 - unlawful attacks on civilians as a violation of the laws or customs of war and Count 11 - taking hostages as a violation of the laws or customs of war. Radovan Karadzic was sentenced to a single sentence of 40 years in prison for the crimes for which he was found guilty. Following appeals filed by both the ICTY Prosecutor's Office and Radovan Karadzic's defense on July 22, 2016, the process continued before the International Residual Mechanism for

Criminal Courts, which handed down the final verdict to Radovan Karadzic on March 20, 2019. The Appeals Chamber sentenced Radovan Karadzic - the president of Republika Srpska and commander-in-chief of the Army of Republika Srpska - to life in prison. The Appeals Chamber partially quashed Karadzic's convictions for his involvement in a comprehensive joint criminal enterprise and unanimously dismissed all other aspects of Karadzic's appeal, and upheld the remaining convictions under Articles 7 (1) and 7 (3) of the ICTY Statute for genocide, persecution, extermination, murder, deportation and other inhumane acts - forcible transfer (crime against humanity); murder, terrorism, unlawful attacks on civilians and hostage-taking (violations of the laws or customs of war), in connection with his participation in four JCEs: "(I) A comprehensive JCE with a joint plan to permanently eliminate Bosnian Muslims and Bosnian Croats from territories claimed by Bosnian Serbs, by committing crimes in municipalities throughout Bosnia and Herzegovina; (II) the JCE Sarajevo, which aimed to spread terror among the civilian population of Sarajevo through a campaign of sniping and shelling; (III) JCE Hostages with the common purpose of taking UN personnel hostage in order to force NATO to give up air strikes on Bosnian Serb targets; and (IV) the Srebrenica JCE for the elimination of Bosnian Muslims from Srebrenica in July 1995. "The Appeals Chamber upheld the Prosecution's Appeal against the sentence and found that the Trial Chamber had made a "manifest error and abused its discretion by imposing a sentence of only 40 years' imprisonment, and quashed that sentence and sentenced him to life imprisonment." However, this verdict, as well as the Trial Chamber's verdict, acquitted Karadzic of genocide committed in 1992 in seven municipalities: Bratunac, Foca, Kljuc, Prijedor, Sanski Most, Vlasenica and Zvornik.